

Kterak lze loterními půjčkami opatřiti kapitály potřebné k projektovaným investicím.

Píše J. K.

Záleží zajisté již jen od pracovitosti říšské rady, aby dalekosáhlý investiční program vládní, jakož i iniciativní návrhy o vybudování vodních cest se uskutečnily. Podle nálady veřejného mínění a horlivosti poslanců všech stran zdá se již, že dojde na určito k řešení dlouho již projektovaného, ale do nedávna za neuskutečnitelný pokládaného plánu, spojení vodní cestou Černé moře s mořem Baltským a Severním.

Tyto projekty nebude lze však provésti jinak nežli nákladem státním, zrovna tak, jako není jinak možné poříditi druhé železniční spojení s Terstem nežli z peněz státních. Soukromý kapitál nenašel by při podnicích těchto potřebné zúročení, ba při jednotlivých liniích není ani zaručeno, zdali se budou úplně krýti výlohy vlastní dopravy. Každým způsobem se pro první doby aspoň nedá čekatí značnější výnos, z kterého by se jen zdaleka mohlo pomýšleti na běžné zúročení vynaloženého kapitálu. A nejedná se při tom zajisté o maličkost: všechny projektované investice budou vyžadovati okrouhlou sumou nejméně 1000 milionů korun, které ovšem nemusí se poříditi najednou, které však bude nutno vydati během 20ti nebo snad i 30ti let. Při nynější úrokové míře a při nutnosti, aby se vynaložený kapitál také amortisoval, nutno tedy roční břemeno z těchto investicí odhadovati na 50 milionů korun — ovšem teprve od té doby, až by celý program byl úplně proveden.

Odkud na to vzíti peníze? Rozumí se samo sebou, že stát nemůže k tomu cíli si opatřiti potřebný kapitál jinak nežli úvěrem. Ale vypůjčené peníze bude nutno zúrokovati a spláceti a odtud vyplyne pro státní rozpočty nutnost, počítati se zvýšenými výdaji, které ponenáhlu se mohou stupňovati až na sumu nahoře již od-

hadnutých 50 milionů korun ročně. Při nynějších státních důchodech, již jen tak tak postačujících pro nejnnutnější běžná vydání, a při vysokém tlaku daní, které právě v nejnovější době zrovna tam byly nebo budou nejcitelněji zvýšeny, odkud ještě se dal čekati patrně značnější výnos, — jako tomu při cukru a líhu, — nelze pomýšleti nijak již na další stupňování státních příjmů. Také na přirozený vyšší výnos všech státních důchodů dosavadních nelze bezpečně spoléhati, jelikož vůči tomu zajisté porostou poměrně i vydání. Lze se tedy obávati důvodně, že opětně za nějaký čas se vyskytnou deficity i v řádném rozpočtu státním, které již z našich účetních závěrek státních od r. 1888 zmizely úplně.

Není také divu, že se již vyskytly plány, jak by se k pořízení investic daly sehnati potřebné kapitály tak, aby stát vydání úroková z nich pocítoval poměrně nejlépe, neb aby vůbec úroků z nich ani nepotřeboval platit. Takový fantastický plán podán na př. antisemitskou stranou vídeňskou pod jménem návrhu Schlesingrova, který je totožný s dřívějšími návrhy téhož poslance na zavedení »lidových peněz« (»Volksgeld«). Návrh tento není ovšem nic jiného, nežli vypočítání na novou záplavu papírovými penězi, které by musily nutně míti za následek znehodnocení naší měny podobným způsobem jako za veliké revoluce francouzské pověstné »assignaty«. Veškerá ta mizerie papírového peněžního hospodářství, které jsme se sotva tak tak zbavili ohromnými peněžními obětmi (vzetím státovek z oběhu, částečným splacením dluhu cedulové bance atd.) a která definitivně odklízena bude teprve zavedením úplné směnitelnosti bankovek za kov (hlavně ovšem za zlato), by se u nás znova opakovala v nepoměrně horší způsobě a zničila by nejen veškerý pracně zlepšený úvěr státní, nýbrž by zároveň ochromila všechnu obchodní a průmyslovou činnost i převrátila by majetkové poměry občanstva úplně na ruby.

A přece jest pro stát snadně možné na úplně nezávadný způsob zjednat si úvěr náramně laciný, tak laciný, že by byla naděje z výtěžků nově pořízených investic, třeba byly velice skrovné, ukryti vydání vzniklá z úvěrních operací k pořízení jejich. Třeba jen použití ochotného úvěru tam, kde se podává nejlaciněji, — ovšem třeba se při tom zbaviti různých sentimentálních a úzkoprsých ohledů, které snad z různých důvodů bývají vůči takovému využitkování státního úvěru bez náležitého oprávnění uváděny.

Takový převelmi laciný zdroj státního úvěru je tu a je potřebí jen k němu neohroženě a plnou měrou sáhnouti. Obecenstvo

samo k tomu podává přechoťně svou pomoc a pomůže tak státu nésti obrovská břemena státní, která mu vzniknou z vydání investičních.

Tímto zdrojem nejlacinějšího úvěru jsou pak loterní a premiové půjčky. Od jakživa byl tento zdroj úvěrní nejlacinější a pro dlužníka nejvýhodnější, a to bez rozdílu ve všech zemích. Zvláště však po-
ptávka po loterních půjčkách se u nás rozmohla od r. 1889, kde si stát zákonem (z 28. března 1889) vyhradil právo vydávati loterní a premiové půjčky pro sebe na základě zákona zvláště k tomu cíli vydaného, práva toho od té doby však nikdy nepoužil, tak že loterní půjčky jsou tím určeny jaksí k vymření, poněvadž se ani žádné nové soukromé domácí ani cizí k obchodu u nás nepřipouštějí, tak že jen losy před r. 1889 vydané a tehdy u nás kolující jsou dovoleny.

Jak výhodné jsou půjčky loterní pro dlužníky, to nejlépe znázorní přiložená tabulka (cena losů jednotlivých je podle kursovního lístku ze dne 19. března 1901, a sice kurs »peníze« se všude rozumí):

Jméno půjčky	Počet losů v oběhu	Kursovní cena losu	Cena všech losů v oběhu	Do úplného slosování vyplati se výher a úroků po srážce daní	Poslední slosování
		K	K	K	
Losy z r. 1854	31.700	910	28,847.000	21,790.268	$\frac{1}{10}$ 1904
Losy z r. 1860 (celé)	219.800	1415	311,017.000	363,828.000	$\frac{1}{5}$ 1917
Losy z r. 1864 (celé)	161.800	412	66,661.600	69,940.800	$\frac{1}{12}$ 1918
Uh. premiová půjčka z r. 1870	166 200	345	57,339.000	72,051 544	$\frac{15}{5}$ 1920
Losy tisské	351.000	290	101,790.000	141,600.000	$\frac{1}{4}$ 1930
Losy dunajské paroplav. společnosti	4.650	400	1,860.000	1,271.475	$\frac{1}{7}$ 1902
Losy Terstské $4\frac{1}{2}\%$	316	600	189.600	144.232	$\frac{1}{6}$ 1901
» » 4%	3.561	170	605 370	496 736	$\frac{2}{1}$ 1905
Budapeštské basilikové	757.500	17	12,877.500	12,123.100	$\frac{1}{9}$ 1936
Kreditní losy	156.400	399	62,403.600	75,142.380	$\frac{1}{1}$ 1924
Claryho losy	20.620	145	2,989.900	3,221.704	$\frac{30}{7}$ 1913
Innsbrucké losy	33.800	74	2,871.200	2,518.420	$\frac{3}{1}$ 1911
Krakovské losy	61.600	68	4,188 800	4,085.264	$\frac{2}{1}$ 1912
Lublaňské losy	70.250	59	4,144.750	5,334.912	$\frac{2}{1}$ 1929
Budínské losy	20 000	157	3,140.000	3,078.125	$\frac{15}{6}$ 1909
Losy Palfyho	44 000	149	6,556.000	6,926 088	$\frac{15}{9}$ 1911
Losy rak. červeného kříže	543.050	48	26,066.400	21,251.600	$\frac{1}{7}$ 1933
Losy uh. červ. kříže	726.100	$25\frac{1}{2}$	18,515.550	15,942.190	$\frac{1}{9}$ 1933
Rudolfova nadace	72 150	61	4,401.150	2,281.440	$\frac{1}{4}$ 1914
Salmovy losy	38.620	195	7,530.900	6,810.434	$\frac{15}{7}$ 1912
Salcburské losy	73 745	72	5,309.640	4,595.740	$\frac{5}{1}$ 1911
Losy St. Genois	15.000	232	3,430 000	2,253.804	$\frac{1}{2}$ 1904
Losy vídeňské z r. 1874	157.300	390	61,350.000	69,958.880	$\frac{1}{3}$ 1924
Výherní listy »Boden-creditanstalt« z r. 1880	ca 399.200	21	10,778.400	9,331.200	$\frac{16}{11}$ 1930
Tytěž z r. 1889	ca 399.500	51	20,374.500	13,434.800	$\frac{5}{7}$ 1953

*

Z přehledu tohoto je patrné, že úhrnná bursovní cena všech losů v tab. hořejší uvedených obnáší 825,287.860 K a všech výher, úroků a splátek vyplatí se do posledního slosování u všech těchto půjček dohromady jen 929,413.136 K. Je tedy zřejmé, že dlužník, kterému by se podařilo za nynějších kursů ty půjčky prodati, obdržel by 825½ mil. K, za které by během dlouhých let (některé půjčky budou teprve až v letech 1930—1950 úplně slosovány) byl povinen splatit pouze asi 929½ mil. K. Jsou tedy úroky požadované od těch, kteří loterní půjčky kupují, pranepatrné.

U značné části půjček však by dlužník ani žádné úroky nepotřeboval platit. Tak tomu je patrně u losů z r. 1854 (kursovní cena obnáší 28·85 mil. K, kdežto všech výher, splátek a úroků bude vyplaceno po srážce daní jen 21·79 mil. K), u losů rak. a uherského červ. kříže, u výherních listů Bodencreditanstalt, u losů Rudolfových, Salcburských, Salmových atd., celkem u 16 půjček z uvedených vůbec 25. Dohromady obnáší kursovní cena oněch 16 loterních půjček 151,036.010 K, kdežto se vyplatí všech výher, splátek a úroků až do posledního slosování jen 121,408.408 K. Patrně by za těch podmínek dlužník dostal přes 150 mil. K, za které by celkem v dosti odlehlých dobách potřeboval oplatiti skoro o 30 mil. K méně, než by si vypůjčil, a kromě toho by vůbec žádných úroků neplatil. Takovým způsobem se přeceňují od obecenstva loterní půjčky.

Ale i ostatní loterní půjčky, třeba se do té míry nepřeceňují, aby se při nich část kapitálu ztrácela, přece se vždy úrokují velmi mírným procentem. Půjčka z r. 1860 stála by podle kursovní ceny ze dne 19. března t. r. 311,017.000 K a až do r. 1917 se na ni po všech tazích vyplatí výher, splátek a úroků jen 363,828.000 K, tedy za 16 let platil by tu dlužník z kapitálu 311 mil. K jenom 52·8 mil. K úroků dohromady, což dělá ročně pouze něco přes 3½ mil. K. Při losech z r. 1864 je cena 66⅔ mil. K, kdežto se všeho všudy oplatí jen 69·94 mil. K (za 17 let celkem), čili úroky za dobu 17 let činí tu jen něco přes 3¼ mil. K. Počítá-li se přesně úrokování složité, vyjdou následující procenta ročních úroků u jednotlivých půjček:*)

*) Toto nepoměrně nízké zúročení loterních půjček lze již velmi dávno pozorovati. Doklady pro to uvádíme tyto: J. Koloušek »O půjčkách loterních a premiových etc. r. 1885.« — R. 1886 úrokovaly se losy z r. 1864 1·65‰,

losy z r. 1864	úrokují se ročně pouze	$\frac{1}{2} \%$
» kreditní	» » » »	$1\frac{3}{4} \%$
» vídeňské	» » » »	1·16 »
» uherské premiové	» » » »	1·95 »
» z r. 1860	» » » skoro	2— »
» tiské	» » » »	2·35 »

Je sice jisto, že by uvedením nových půjček loterních na trh se cena jejich poněkud stlačila, ale vždy ještě by se dostal kapitál takovýmto způsobem přenáramně lacino. Kromě toho by se nemusila najednou příliš velká emise dělati, jelikož investiční vydání se bez toho mohou rozdělit na 15—20 a více let.

Severní Morava.

Hospodářský přehled. Píše Dr. Richard Fischer v Olomouci.

(Pokračování.)

Školství zemědělské opatřeno jest na severní Moravě velmi šlechtě. Pro celých 7 jmenovaných okresů soudních jest jediná zimní hospodářská škola v Litovli, pak s celoroční návštěvou hospodářská škola ve Klášt. Hradisku (Olomouc) a nejbližší střední škola v Přerově. Škola litovelská, založená 1896, nyní v samostatné, velmi pěkné budově, měla v posledních 3 letech průměrně žáků 39, hlavně ovšem z okresu litovelského. Pro zřízení školy hospodářské (zimní) jsou na řadě Loštice, kteréžto město čes. odbor zemědělské rady doporučil*) zemskému výboru jako velmi vhodné. Také Zábřeh domáhá se zimní školy hospodářské, ač se vyslovují obavy, že by byla na ujmu tamnímu čes. gymnasiu. Víral bych velice zřízení těchto dvou škol ku zvelebení hospodářskému celého tohoto ohroženého kraje. Že je toho třeba, ukáží jen na dvou příkladech. Severní Morava protékána jest značně Moravou a jejím přítokem Sázavou, a břehy obou těchto řek rodí a živí hojnost proutí vrbového. Zúžitkovati je napadlo v Leštině (Zábřeh) míst. odboru Národní Jednoty pro vých. Moravu v Olomouci, jenž umínil

losy z r. 1854 2·55%, losy z r. 1860 2·63%, kreditní losy 1·89%, kdežto půjčky rentové vynášely značně ještě přes 5% ročně. Podobně tomu bylo později, jak to doloženo v pojednání z r. 1891: J. Koloušek »O veřejných půjčkách rakousko-uherských, o jich zúrokování, konvertování a výnosnosti.« Losy z r. 1861 vynášely tehdy 1·4%, losy kreditní 1·8% atd.

*) Zřízena od 1. prosince 1900.